

Introducere

Această încântătoare carte abordează *Limbajul florilor* (*Lingua Flora*) din două perspective: prima jumătate a cărții se inspiră din *The Book of Memory*, o rafinată colecție de acuarele din secolul al XIX-lea, aparținându-i lui Fanny Robinson (1802-1872), artistă amatoare și iubitoare de flori.

Cea de a doua secțiune trece în revistă și alte flori și descoperă impactul pe care l-a avut flora de-a lungul istoriei.

The Book of Memory a fost creată în decursul unui număr de ani: nu se poate preciza momentul inițial, însă, la vârsta de patruzeci de ani, Fanny continua să lucreze la elegantele ei reproduceri – iar dacă a intenționat ca acestea să fie un suvenir sau un dar, destinatarul rămâne secret. În epoca în care Fanny își realiza cartea, schițele și picturile se încadrau în tiparele educației de care beneficiau tinerele aparținând clasei mijlocii, iar botanica era considerată „un mod de amuzament pentru doamne“. S-au redactat multe ghiduri referitoare la florile sălbatice și la plantele de grădină de către – și pentru – femei.

Picturile lui Fanny încapsulează tot romantismul unei ere de mult pierdute, perioadă în care florile constituiau un mijloc important de comunicare într-o poveste de iubire sau într-o prietenie. Însoțitoarele aprige, protecția familială sau angajarea într-o anumită slujbă strângeau ca într-un corset de fier activitățile sentimentale, la fel cum corsetele cu balene împiedicau dezvoltarea taliei!

Iubiții beneficiau, în efortul lor pentru a-și face cunoscute sentimentele, de ajutorul

florilor, care, fără a ocoli codurile comportamentale stricte – serveau la transmiterea mesajelor în cele mai fermecătoare moduri și contribuiau la elaborarea unui detaliat limbaj al florilor.

Florilor li s-au atribuit semnificații simbolice – în religie, în heraldică, în pictură, în literatură și în viața de zi cu zi. Irisul și crinul apar în primele picturi ale Fecioarei Maria drept simboluri ale purității ei. Din mitologia greacă vine asocierea narcisei cu egoismul și a zambilei cu mâhnirea. Folclorul abundă și el în semnificații atribuite plantelor. În referințele biblice și în operele lui Shakespeare, trandafirii roșii și albi au servit drept simboluri ale Angliei militante în timpul Războaielor Rozelor din secolul al XV-lea, în timp ce grădinile medievale au fost create pentru a oglindi simbolismul florilor – practică continuată în perioada Renașterii, simbolurile florale perpetuându-se și în arta religioasă.

Pe la începutul secolului al XVIII-lea, scena era pregătită pentru Lady Mary Wortley Montague, ingenioasa soție a ambasadorului britanic la Constantinopol. Ea a reușit să pătrundă în haremul sultanului și a dezvăluit apoi compatrioților limbajul turcesc secret al florilor. În Orient, frumoasele flori erau de mult timp folosite drept mărturii romantice, iar acum prietenii și iubiții din Occident au început să-și transmită și ei mesaje secrete unii altora – în cea mai mare parte prin intermediul florilor, dar și al ierburilor, al pomilor și al fructelor. *Lingua Flora* a devenit un limbaj complex.

Fiecare floare avea semnificația ei anume, dictată de varietate, de culoare și de modul de plasare a ei, ca floare de sine stătătoare, floare de butonieră, buchețel sau buchet care transmiteau semnale clare. Cel care le trimitea putea să curteze, să respingă un pretendent, să-și exprime

admirația, prietenia, nefericirea sau dezamăgirea. Cea mai fină nuanță a unui sentiment putea fi comunicată, căci aranjamentul precis și ordinea adăugau detalii succinte. Unghiurile în care erau așezate florile – și purtarea acestora în păr, la butonieră sau pe corsaj – transmiteau anumite semnificații. Un buchet legat cu o panglică spre dreapta indica faptul că florile spuneau ceva despre expeditor; o panglică legată la stânga însemna că înțelesul era valabil pentru primitor. O tulpină plasată învers sugera că se intenționase sensul contrar. Eliminarea spinilor spunea: „Speră la toate“; eliminarea frunzelor însemna: „Teme-te de toate“.

Toate acestea existau într-o vreme când, de asemenea, o mulțime de flori împodobeau costumele, pălăriile, bijuteriile, porțelanurile și mobilierul. Pe măsură ce complexitatea simbolismului creștea, se scriau cărți – adesea publicate anonim –, spre exemplu, cartea lui Charlotte de la Tour, *Le Langage de Fleurs*, apărută în Franța în 1818. În 1834, a urmat o traducere în limba engleză, care a cunoscut un succes enorm și, drept consecință, au apărut o mulțime de alte cărți, printre care în 1884 și *Language of Flowers* aparținând lui Kate Greenway. Reverendul Robert Tyas, autorul a numeroase cărți de botanică pentru copii, a publicat în 1842 *The Sentiment of Flowers* sau *Language of Flora* și *The Handbook of the Language and Sentiment of Flowers* în 1845. Cartea lui Thomas Miller, *The Poetical Language of Flowers*, a apărut în 1847, iar cea a Annei Christian Burke, *Illustrated Language*

of *Flowers*, în 1856. Toate ofereau sfaturi cu privire la florile de sezon și la anecdote tuturor acelor care doreau să transmită mesaje codificate. Dacă unele semnificații păreau ciudate, trebuie amintit faptul că autorii cărților respective se inspirau din sursele originale, din alte limbi (în special din franceză), unde numele florilor însemnau cu totul altceva! În plus, pudicii traducători englezi au minimalizat orice valori erotice – de exemplu, reducând „exaltarea“ heliotropului la mai puțin potentul termen de „devotament“.

Limbajul florilor supraviețuiește, chiar dacă uneori pentru un public neavizat cu privire la complexitățile sale specifice și la valorile acestuia! Caracterul de prospețime nostimă a studiilor asupra florilor din această carte și sentimentele delicate pe care le rezumă continuă să încante la un secol și mai bine de la crearea lor. Fie ca ele să continue să facă acest lucru – așa cum se cuvine, prin încapsularea vremurilor apuse și prin multitudinea fascinantă a emoțiilor pe care le exprimă atât de încântător! De la tradițiile otomane, trecând prin era medievală, prin pana lui Shakespeare și de la romanticii francezi încoace, simbolismul florilor ne-a colorat viețile și i-a inspirat pe artiști. Acum, să discutăm mai pe larg despre acest patrimoniu. Există informații fascinante despre flori, despre sentimentele pe care le exprimă și despre tradițiile asociate acestora. Această carte se vrea o explorare a exuberanței naturii – regăsită atât în flori, cât și în sufletele noastre.

Povestea de dragoste a florilor: un cod cavaleresc

Panselele și florile de nu-mă-uita

Panseaua și florea de nu-mă-uita se numără printre cele mai familiare simboluri ale Limbajului florilor. Numele panselor provine din numele francez *pensées* (însemnând „gânduri”). Această asociere a devenit ceva banal începând cu secolul al XVI-lea: în piesa lui Shakespeare, *Hamlet*, Ofelia cea nebună parcurge, în monologul ei, o litanie de flori și ierburi cu înțelesuri simbolice care probabil că le erau cunoscute multora din public. Ea începe: „Iată rozmarin – pentru aduce-re-aminte. [...] Rugăciune, iubire, amintire; acestea sunt pansellele – pentru gânduri de dragoste”¹.

Symbolismul florilor de nu-mă-uita vorbește de la sine, însă numele pare să fi intrat în uzajul limbii engleze destul de târziu, popularizat fiind de către Coleridge în poemul său, *The Keepsake*² (1802) și inspirat de poveștile germane.

¹ William Shakespeare, *Hamlet*, actul IV, scena 5, traducere de Leon Levițchi și Dan Duțescu, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 161

² Suvenirul

PANSEAUA

Numele latinesc: *Viola spp.*

Semnificații: mă gândesc la tine, veselie, gândește-te la mine, liniște sufletească

Habitat: grădini

Culori: albastru plus multe alte culori și adesea cu un model de „chip”

Date distractive

O crenguță înflorită de lambertia împreună cu o panseluță îi spun iubitului: „Mă gândesc la iubirea noastră interzisă”.

Pionierii americani credeau că o mână de panseluțe sau de violete duse primăvara în casa unui fermier îi asigurau acestuia prosperitatea.

NU-MĂ-UITA

Numele latinesc: *Myosotis sylvatica* provine din numele grecesc pentru „urechea șoricelului”

Semnificații: fidelitate și iubire adevărată, de durată

Habitat: soluri umede, în apropierea lacurilor, a râurilor și în zone puțin adânci

Culori: bleu, mov și roz

Date distractive

O legendă germană spune că atunci când Dumnezeu numea toate plantele, una a strigat: „Nu-mă-uita, o, Doamne!”, la care Dumnezeu i-a răspuns: „Acesta să-ți fie numele”.

În secolul al XV-lea, se presupunea că cei care purtau această floare nu aveau să fie uitați de iubiții lor și floarea era adeseori purtată de către doamne ca semn al iubirii de durată.

Încântare! Cineva ar putea privi o jumătate de zi
această floare și ar putea făuri douăzeci de povești
diferite despre iubirea și măhnirea pe care le sugerează
acest nume gingaș.

Mary Howitt (1799-1888) Anglia

Delicata floare de nu-mă-uita
Care crește pentru iubiții fericiți.

Alfred Lord Tennyson (1809-1892) Anglia, din
The Brook

Florile au chipuri expresive... Unele par
să zâmbească, altele au o mină tristă, unele sunt
melancolice și neîncrezătoare în sine.

Henry Ward Beecher (1813-1887) Statele Unite
ale Americii
din *Star Paper: A Discourse of Flowers*

Ghioccii

Ghioccii au fost preferații în grădinile englezești încă din epoca elisabetană. Întrucât se numără printre puținele flori care înfloresc iarna, nu e de mirare că au ajuns să reprezinte Speranța. Pentru unii autori, în special pentru Robert Tyas, ei mai înseamnă și Consolare, deoarece par să promită că primăvara vine și oferă o plăcere în semn de consolare spre sfârșitul iernii, cu atât mai mult cu cât unul dintre numele alternative ale ghiocelului este „primăvăruță“.

Numele latinesc: *Galanthus nivalis*

Înțelesuri: un prieten la nevoie, consolare și speranță

Habitat: păduri

Culori: alb cu dungi verzi pe margini

Date distractive

„Moly“, iarba misterioasă din *Odiseea* lui Homer – folosită drept antidot la otrăvurile lui Circe, zeița magiei – se prea poate să fi fost un ghiocel. Planta conține o substanță, galantamina (utilizată în tratarea bolii Alzheimer), care ajută la îmbunătățirea memoriei.

Legende spun că atunci când Adam și Eva au fost alungați din grădina caldă a Edenului în iarnă, un înger a transformat niște fulgi de nea în florile de ghiocel, pentru a le da speranța că primăvara avea să sosească în cele din urmă.

Numele latinesc *Galanthus* înseamnă „floare de lapte“.

*Ghiocelul, în imaculatu-i veșmânt
Își ițește căpșorul în ziua de Stretenie.
Versuri din folclorul vechi*

*Cast ghiocel, brav vestitor al primăverii
și melancolic monitor al anilor ce se petrec!*
William Wordsworth (1770-1850) Anglia,
din *Unui ghiocel*

*Săteea acolo, atât de gingaș și de firav și, totuși,
atât de puternic în proaspăta-i frumusețe; săteea
acolo în veșmântul său alb cu dungi verzi.*
Hans Christian Andersen (1805-1897)
Danemarca
din *Ghiocelul*

Primula și fraga

Florile de pe pagina aceasta sunt asociate cu Reminiscențele de iubire și cu Fericirea. Mai mulți scriitori ai Limbajului florilor au fost de acord că primula, un simbol tradițional al primăverii, reprezintă Prima tinerețe. Numele său comun provine din latinescul nume din Evul Mediu, *prima rosa*, „prima roză a anului“, precum și din cuvântul din franceza veche, *primerose*, în română i se zice ciuboșica-cucului.

Căpșunului i s-a conferit simbolicul înțeles de Bunătatea desăvârșită. În unele cărți, florile de căpșun au căpătat și semnificația adițională de Anticipare. Această asociere dintre căpșun și ideile referitoare la bunătate au apărut, probabil, datorită aromei delicate a fructului; bacele plantelor sălbatice sunt mult mai mici decât ale căpșunilor cultivate pe care le mâncăm astăzi, dar și mult mai dulci. Fragii, unul dintre tipurile de hrană sălbatică întâlnite în timpul unei plimbări la țară, sunt adesea culeși și mâncați de către copii.

PRIMULA

Numele latinesc: *Primula vulgaris*

Semnificație: prima tinerețe, dragoste eternă, nu pot trăi fără tine, demn de modestie și iubire tăcută; cele roșii înseamnă a fi vrednic

Habitat: păduri rare și tufișuri umbrite

Culori: galben pal, uneori roz

Date distractive

Vestitoarea primăverii, primula a fost floarea preferată a fostului prim-ministru britanic Benjamin Disraeli (1804-1881).

Frunzele pot fi folosite la prepararea ceaiului, iar florile tinere constituie ingredientul principal al vinului de primule.

FRAGA

Numele latinesc: *Fragaria vesca*

Semnificație: bunătatea desăvârșită, excelența, anticiparea

Multiple habitaturi: coaste de deal, pe marginea cărărilor și a drumurilor, pașiști, pădurici, luminișuri

Culori: flori albe și fructe roșii

Date distractive

Săpăturile arheologice indică faptul că fragii au fost savurați încă din Epoca de Piatră.

Fragii de pădure au fost cultivați pentru prima dată în Persia, iar apoi semințele acestora au fost transportate de-a lungul Drumului mătăsii până în Europa.

Fragii ajută la digestie, îndepărtează tartrul de pe dinți și previn guta.

Fără îndoială, Dumnezeu ar fi putut crea un fruct mai bun decât căpșuna,

dar, cu siguranță, Dumnezeu n-a făcut-o niciodată.

William Allen Butler 1825-1902

Statele Unite ale Americii

Ring-Ting! Mi-aș dori să fiu o Primulă

O Primulă galben-strălucitoare, unduindu-mă în vânt!

William Allingham (1824-1889) Irlanda,

din *Wishing*

*Gândul e floarea, limba e bobocul;
acțiunea e fructul din spatele său.*
Ralph Waldo Emerson (1803-1892)
Statele Unite ale Americii

*Avea-voi parte... căci mereu
Cu-acei narcisi dansez și eu!*
William Wordsworth (1770-1850) Anglia
din *I Wondered Lonely as a Cloud (Narcișii)*

Fericirea înseamnă să ții flori în ambele mâini.
Proverb japonez

Traducere de Adela Vasilo.

Gutuiul japonez, florile de măr și narcisele galbene

Gutuiul japonez este un arbust decorativ care înflorește primăvara, despre care Anna Christian Burke a spus că simbolizează Ispita; fructele sale astringente conțin mai multă vitamina C decât lămâile. În mod tradițional, desigur, mărul, prin fructul său pe care Eva i l-a dat lui Adam, reprezenta Ispita. Cu toate acestea, în anii 1880, florile de măr exprimau Preferința, în timp ce narcisele simbolizau Considerația. Doar Henry Phillips, ale cărui calități erau adesea de natură excentrică, a sugerat că narcisa înseamnă Speranță deșartă.

GUTUIUL JAPONEZ

Numele latinesc: *Chaenomeles speciosa*

Semnificație: ispita

Habitat: livezi, de preferat din zonele cu veri lungi, pentru ca fructele să ajungă să se coacă

Culori: flori stacojii

Date distractive

Gutuia constituia o ofrandă ritualică la nunțile din Grecia antică.

Când se naște un copil în Slavonia (Croatia), se plantează un gutui ca un simbol al vieții, al iubirii și al fertilității.

FLORILE DE MĂR

Numele latinesc: *Malus spp.*

Semnificație: lucruri mai bune stau să vină, noroc bun, preferință

Habitat: livezi

Culori: flori roz sau albe

Date distractive

Primii meri sălbatici creșteau în munții din Asia Centrală, iar apoi aceștia au fost, probabil, primii pomi cultivați în Egipt, Babilon și China. Ulterior, în Europa,

călugării au plantat nenumărate livezi de meri.

Mărul figurează în Biblie (de la Adam și Eva înainte), în Codul lui Manu și în scrierile grecești din secolul al IV-lea î.Hr.

Azi, China produce cea mai mare cantitate de mere, urmată de SUA, Iran, Turcia, Rusia, Italia și India.

narcisa galbenă

Numele latinesc: *Narcissus spp.*

Semnificație: cavalerism, considerație, spor, dragoste neîmpărtășită și dezamăgire

Habitat: maluri ierboase și păduri

Culori: galben-auriu și alb, portocaliu, roz, roșu și verde

Date distractive

Narcisa este un simbol al Anului Nou chinezesc (se spune că aduce bogăție și noroc) și emblema națională a galezilor, purtată de ziua sfântului David (1 martie).

Grecii antici asociau floarea cu tinerețea irosită, cu Narcis și cu obsesia acestuia referitoare la reflexia sa din apele iazului.

Ei credeau că zeii i-au transformat rămășițele în narcise.